

אתם מסוגלים למלוק עוף בידיים?

א. את השאלה הזאת שלח אליי תלמיד יקר, אשר התקדש בקדושתו של אהרן ולומד כעת בדף היומי מסכת זבחים:

"קצת קשה לי העניין של קרבן עוף. לא נעים לי לגלות לך כמה אני רחוק מהאמת, אבל זה אפילו קצת דוחה אותי לדמיין את הכהן [ואני כהן] ממצה את הדם של העוף על קיר המזבח והדם מטפטף, ועם הראש זה בכלל לא נעים.

בקרבן בהמה אני יותר מבין קצת ע"פ הרמב"ן שזה בא במקום האדם וכו' אבל בשביל זה לא צריך למצות את הדם וכאן זה קצת לא נעים...

אני מקווה שהבהרתי את עצמי כי נראה לי שלא. בכל אופן אני אשמח קצת לביאור העניין..."

ובכן, יקירי, זאת זכות בשבילי שמצאת בי כתובת לשאול שאלות, גם כאלו שאתה נבוך מהן. אני בטוח שיש עוד לומדים שקצת נבהלו מהמחשבה על מליקת המפרקת והשדרה והסימנים, בציפורנו של הכהן, ואז מיצוי הראש והגוף על קיר המזבח.

ב. שאלה קצת דומה שואלים את עצמם אורחים מקהילות לא-חסידיות שמזדמנים ל"טיש" חסידי. הם רואים את החסידים מעבירים אחד לשני שאריות קוגל או דג מסעודת הרבי. למרבה המבוכה, הם לא משתמשים במזלג או כף, הם אווזים את הקוגל השומני ואת הדג הריחני **בעשרת אצבעותיהם**. דורשי רשומות שבהם אמרו "מנהג אבותיהם – בידיהם..." והיו צדיקים שהיו אומרים: "כל דגי הים – בידכם נתנו..." מה קורה כאן?

כן, אני יודע שהאכילה באמצעות מזלג היא דבר חדש. רבינו חננאל בבבא קמא כה,ב נאלץ להסביר ללומד המצוי מה זה "מזלג":

"המנק כלי שיש בו שני ראשים כגון המזלג שיש לו ג' שינים **ודרך בני יון** להחזיק חתיכת הבשר ולחתוך עם הסכין ולאכול ונטל זה שחתך ונותנו לתוך פיו ואין ידיו נוגעות בבשר כלל מפני הזוהמה."

יש שאפילו ביקשו לעורר שמי שאוכל עם מזלג נכנס לחששות של "חוקות הגויים". אבל הרי בימות החול אוכלים (כמעט) כולם בעזרת סכו"ם, מדוע דוקא את ה"שיריים" אוכלים בידיים?

ג. ה"משכילים" הרשעים היו לועגים לחסידים שהיו **מדיפים ריח** של דג מלוח לאחר שלוש-סעודות. אך באמת, עניין של דקדוק בעונג שבת גם כאשר מדיף אחר כך ריח, הרי זה הוא מכלל תקנת עזרא על **אכילת שומים**. השום היה מאכל משמח ומחזק ומעורר, כדברי הגמרא בב"ק פב,א:

"חמשה דברים נאמרו בשום: משביע, ומשחין, ומצהיל פנים, ומרבה הזרע, והורג כינים שבבני מעיים; וי"א: מכניס אהבה ומוציא את הקנאה (מתוך שהוא משמח את הלב, רש"י)."

במילים אחרות – אכילת השום, היתה כעין שתיית "**כוסית יי"ש**" לעונג שבת, משהו חריף משמח ומעורר.

אבל, הרי שוברו בצידו: עם השום מגיע גם ריח חריף שאי אפשר להיפרד ממנו, כמעשה המפורסם ברבי שביקש ממי שיאכל שום שיצא מבית המדרש. אעפ"כ לא נמנעו ישראל מלהרבות בעונג השבת

באמצעות אכילת שומין. עד כדי כך שהיה הכינוי של ישראל "אוכלי שומין", ומי שנודר מ"אוכלי שומים" כוונתו לבני ישראל, כמבואר בנדרים לא,א.

ד. יהודים לא התנהגו בנימוס מוקפד, פינוק הגייני, איפוק סולידי. יהודים נדחפים כדי לראות את החכמים, כדי להתקרב אל השכינה. עד כדי כך שאפילו לאחר האזהרות החמורות שלא להידחף אל הר סיני, ציווה ה' להגביל את ההר "פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב".

ה. בכנסיות הטמאות היה שקט מאופק ומכובד, אצל המוסלמים פרסו שטיחים וחלצו נעליים... ורק אצל היהודים **בית הכנסת שוקק חיים**, לומדים בצעקות, מתפללים בהתלהבות, ערימות ספרים, כוסות תה...

מדוע? האם לא מתאים יותר לנהוג כבני מלכים אצילים ועדינים?

ו. בפרשת בהר אנו לומדים על איסור "אבן משכית". אסור להשתחוות לה' על גבי אבן שמכסה את האדמה, צריך להשתחוות על האדמה עצמה, בלי אבן חוצצת.

האיסור הזה הוא "חבר" של איסורי "נטיעת אשרה ליד מזבח ה'" ו"הקמת מצבה". שלושת האיסורים הללו אסורים משום שהם מנהגי הגויים כשהם עובדים את אליליהם.

מה המכנה המשותף של שלושת האיסורים הללו? מדוע דוקא הם נאסרו מתוך שלל העבודות של עובדי עבודה זרה: הקטרה, השתחויה, זביחה, הקרבה, וכו'.

כנראה בגלל ששלושת הפעולות הללו: "מצבה" "אשרה" ו"אבן משכית", מטרתם להקל על עובד האליל.

ה"מצבה" הנגישה את הפולחן לאדם, "מזבח קומפקטי-נייד" שהולך איתו לכל מקום... אם אתה לא תלך אל האליל, האליל יבוא אליך...

ה"אשרה" הנגישה את הדרך אל מקום הפולחן. אין חשש להסתבך בדרכים, אין צורך לחקור ולדרוש את המקום והכיוון: הדרך זמינה וישירה. "אשירה" = אשור דרך. תמרור ברור, כאן יש מזבח לאליל.

גם התורה ציוותה על "תמרורים" אבל לצורך אחר: תכין לך הדרך ושלת את גבול ארצך, כדי שהרוצח ימצא בקלות את עיר המקלט. אבל למקום המקדש לא היה שום תמרור. הקושי והטורח בדרכים הוא חלק בלתי נפרד מהעבודה.

... אבן משכית?

גם הוא נועד להקל על המשתחויה: שלא יתלכלך בעפר ובבוץ, אלא יוכל להשתחוות בנחת ובקלות על גבי אבן חלקה, נקיה ובוהקת...

בשונה מאיסורי "אשרה" ו"מצבה" שאין להם כמעט השלכה בזמן הזה שבטלה העבודה בעוונותינו, הרי **איסור "אבן משכית" נוכח מאד מאד בחיינו**.

איסור זה הוא היסוד לכל צורת "נפילת אפיים" בזמן הזה. חז"ל נזהרו כל כך מאיסור "אבן משכית" עד שהם תיקנו גזירות שונות להרחיק מכל דמיון אליו. לכן אסור להשתחוות בפישוט ידיים ורגליים גם אם אין הקרקע מרוצפת, ומאידך מעל קרקע מרוצפת אסור אפילו בלא פישוט ידיים ורגליים, אלא אם כן מטה ראשו או חוצץ בין ראשו לרצפה. ועוד ועוד פרטי דינים וחששות רוב זהירות ממכשול, עד ש"נפילת אפיים על הארץ" נהפכה ל"ישיבה כאשר ראשו מטה על ידו".

שימו לב, **אין שום דמיון בין הבגד שפורס יהודי ב"כורעים ומשתחוים" לבין "שטיח התפלה" של הישמעאלי.**

זה ממש **הפוך**: השטיח שלהם – נועד בשביל **לא** להתלכך מן האדמה. ה"חציצה" שלנו נועדה כדי להראות שאיננו מבקשים להשתמש באבן חוצצת בכדי לא להתלכך מן האדמה... אדרבה, כאשר יהודי משתחוה על האדמה עצמה הוא איננו צריך שום חציצה!

מדוע התורה לא רוצה שאנו נקפיד על נקיין בגדינו בשעה שאנו משתחוים לפני ה'?

טעם א: ענוה. אל תתהדר לפני מלך

הגמרא במסכת פסחים נז, א מספרת:

"תנו רבנן: ארבע צווחות צוה עזרה. ראשונה: צאו מכאן בני עלי שטימאו היכל ה'. ועוד צווחה: צא מכאן יששכר איש כפר ברקאי **שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים**, דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה".

הוא בסך הכל הגן על ידיו מהדם באמצעות כפפות משי מהודרות, כמו משרתים בארמון מלוכה, למה זה נחשב שהוא "מכבד עצמו ומחלל קדשים"?

מה זה "כבוד"? יחס חשיבות. הרצון לעדינות, היגינה, נימוסים, נובע הרבה פעמים מתחושת הנכבדות. "בתור אדם פשוט אני יכול להתעסק גם בעניינים דוחים, אבל כאדם נכבד, אינני מסוגל לזה".

ככל שאתה נותן חשיבות לעבודת ה', ככה אתה מייחס פחות ופחות חשיבות לעצמיות הנבדלת שלך. (נבדלת = כשהיא לעצמה, חוץ ממשמעותה כבן / עבד ה'). הכבוד האדיר לה', מעמיד בצל כל כבוד אחר.

"שבח הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכובותיהן בדם" – מה השבח בזה? שהם מכלילים עצמם לגמרי בכבוד שמיים, בלי להשאיר שום תחושת נכבדות נבדלת.

את בשר הקדשים לא היו אוכלים עם מזלג ח"ו, אלא בידיים. כדי שלא לנהוג נכבדות בפני ה'.

כשמשתחוים לפני ה', לא מדקדקים באלגנטיות לפרוס שטיח על האדמה.

ממש כמו שכאשר רוקדים ומפזזים לפני ה' לא מקפידים אם תוך כדי כך מתגלה ומתבזה הגוף, כדברי הרמב"ם המפורסמים בסוף הלכות לולב: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא... וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושוטה, ועל זה הזהיר שלמה ואמר **אל תתהדר לפני מלך**. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה, וכן דוד מלך ישראל אמר "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני", ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר "והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'".

חוטא ושוטה! מילא חוטא, אבל למה שוטה? כי מי שמרגיש את כבוד ה' ומצליח לחשוב תוך כדי על כבוד גופו – הוא לא כל כך שפוי. במחילה.

אז יקירי, כשאתה מרגיש 'סלידה' מעבודת המליקה או המיצוי, אתה בעצם מרגיש את עצמך. אבל בקרוב, כאשר אתה תהא כהן בבית המקדש, לא תרגיש את עצמך מול ה', וממילא תסור ממך תחושת האיסטניסטיית בשעת העבודה.

ליטוואקע'ס 'קרים' מגיעים לטבול. מספרים על אחד מראשי הישיבות שהכניס רגלו אל המקווה ואמר "אוי, חם, לפני שנה המים היו נעימים יותר..." ממיילא המצב ההיגיני של המים לא במיטבו.

אחד הצעירים, מעוות את פניו בסלידה, סותם את אפו, טובל ובורח כל עוד רוחו בו. והשני... השני לא התפנה לדעת מה מצב המים במקווה, הוא הולך להיטהר לפני ה', להתנקות מכל חטאיו, לצאת מהמים כמו תינוק שנולד. מי חושב באותה שעה על מצב המים?...

גם אתה יקירי כאשר תעמוד על הסובב בפניה המזרחית דרומית (תיזהר לא ליפול! בסך הכל מדריגה של חצי מטר, בגובה של 3 מטר!...), תהיה בוודאי ממוקד כל כולך בעבודתך שתהא עפ"י כל פרטיה, דקדוקיה וכוונותיה... תאמין לי שלא תחשוב אז על עניינים של אסתטיקה והיגינה... תהיה לך אחריות גדולה על כתפך, אין לך פנאי לחשוב על זוטות.

טעם ד: כבוד. דבר שיש לו משמעות נכבדת, לא רואים בו צד דחיה.

סבא שלי, החבר רבי דוד בונם סומפולינסקי זצ"ל, היה אחד מבכירי הרופאים בישראל. ככזה הוא היה חבר בוועדה מיוחדת של משרד הבריאות אודות מצוות "מציצה". הרופאים שבועדה זעקו שאסור להמשיך לקיים מציצה בלא שפופרת, כי מספיק שמוהל אחד יהיה נגוע במחלה מסוכנת ואלפי תינוקות ייחשפו להדבקה קטלנית. לעומת זאת הרבנים שבועדה עמדו בתוקף שאין לשנות את צורת המצווה מדורי דורות.

רק סבא שלי – התפלא על מה המהומה: הרי המציצה איננה צריכה מומחיות. מדוע לא יעשה זאת האב בעצמו?

זאת ועוד, טען זקני זצ"ל, הרי כתבו האחרונים שמציצה איננה רק מניעת סכנה גרידא אלא נקבעה כחלק מחלקי המצווה עצמה, ואם כן בוודאי ראוי ונכון **שהאב יעשה מצוות המציצה בעצמו בבנו**, ולמה ימנה שליח לקיים עבורו מה שיכול לעשות בעצמו. ובפרט, שבזה יתקן החשש הגדול של התדבקות במחלות הנובע מכך שהמוהל מוצץ אלפי תינוקות שונים ומשונים, ואם כל אב ימצוץ לבנו בזהירות ונקיות יבוא הכל על מקומו בשלום.

להפתעתו כל חברי הוועדה דחו את דבריו בשתי ידיים: האבות לא יסכימו לעשות זאת! הם ירגישו סלידה מזה.

מה?! נזעק סבא, סלידה מדם מילה? סלידה מדם קרבן? סלידה ממצוות?! לאן הגענו?! כל ימיו היה נלחם על זה, שאין לך דבר מגונה מאבא שסולד מקיום המצוות עד כדי כך שהוא מוכן לסכן את בנו במציצה ממוהל שעלול להעביר חיידקים מאלפי תינוקות שעשה בהם המצווה, רק בשביל 'סלידתו' מקיום המצווה בעצמו. היה ביזוי מצוות גדול מזה?

שמעתי פעם מהמשגיח הגאון הרב דיאמנט שליט"א [שהוא גם מוהל מומחה, בין שאר מעלותיו הרבות]: "אילו היה מישהו מבקש ממני סתם כך לעשות מציצה בתינוק, שלא בשעת הברית. הרי אפילו אם היה משלם לי עשרות אלפי שקלים (אולי אמר סכום גבוה מזה) לא הייתי מוכן לזה. אני לא מסוגל.

אז מדוע בברית מילה אין לי שום תחושת גועל מזה?

כי אני לא עושה מציצה אלא "מציצה". זאת לא פעולה אלא "מעשה מצווה". יש לזה משמעות אחרת לגמרי.

כתוב בתורה שהנזיר מגלח את ראש נזרו פתח אוהל מועד, בתוך העזרה. אבל חז"ל אומרים (נזיר מה, א) שלא יתכן לפרש את הפסוק כפשוטו, מדוע? משום שזה דרך ביזיון להתגלח בעזרה.

דרך ביזיון?! וכי לנקות את מעי הבהמה מגלליה בתוככי העזרה אין זה ביזיון?

לא! זאת לא בהמה, זה קרבן, וזה לא "ניקוי מגלליה" אלא "הדחה".

לעומת זאת גילוח ראש הנזיר, אינו עסק בהכנת קרבן לפני ה', אלא בירידת הנזיר מנזירותו, הסרת שערו ועמידתו בגילוי הראש. זה דרך ביזיון.

הרי לנו ש"ביזיון" ו"כבוד" מוגדרים באמצעות מבט על פנימיות והגדרת הדברים.

אתם יודעים מה זה "גפילטע פיש"? לא יודעים? לא הפסדתם. רוב האשכנזים שאני מכיר לא מסוגלים לאכול אותו באמצע השבוע. זו קציצת דג אפורה וריחנית עם ג'ל דגים מעליה. לא צריך להאריך.

אבל בשבת? ... הו! בשבת הם לא מוכנים לוותר על זה!

מה קרה? טעים או לא טעים?

תראה, הם בטח יסבירו לך, בשבת זה לא "גפילטע פיש". זה "גפילטע פיש" עם חריין לצידו, עם המפה הלבנה, הנרות המאירים, זמירות השבת, הבגדים המפוארים, הסלטים הרבים, החלה הריחנית, דברי תורה מרתקים, דיונים משפחתיים חמימים, חיוכים, שלווה, קדושה, שכינה... בתוך כל זה ה"גפילטע פיש" מסתדר מאד טוב, עם כל הטעמים, הצלילים, הניחוחות, הרגשות והאווירה שמסביב.

כלומר, כשאתה לא מנתק את הנתונים החומריים של הדבר מהמשמעויות שלו ומכל הרקע וההקשר, הרי הכל מקבל משמעות אחרת לגמרי. נכון?

ככה בדיוק תרגיש בעוד זמן קצר, כשתעבוד בבית המקדש. אתה לא תנתק את מיצוי העוף מהתמונה הכוללת: מהמשמעות העמוקה, מהרמזים העליונים, מהכוונה הפנימית, מהניקיון הבוהק שמסביב (כן! אפילו טיפת דם על בגד הכהונה פסל אותו! הכל בהק ונצץ), מהפאר העצום, מהיופי המרהיב, משירת הלוויים, משערי האולם העצומים המתנשאים מולך, מהבית הגדול והקדוש, מריח הקטורת, מהרגשת הקדושה, השמחה המפזזת, יראת הרוממות, הוד והדר. הכל יחד יוצר פסיפס מרהיב שבו מיצוי קרבן העוף משתלב היטב היטב. לא תוכל לדמיין את העבודה בלי החלק הזה.

שמעתי היום מידיד נפשי הגאון רבי אלעזר הכהן קליין שליט"א שכאשר הכניס את בנו בבריתו של אאע"ה, אמר הסנדק הגאון הגדול רבי אביגדור נבנצאל שליט"א למוהל: קיימת ב' מצוות, גם מצוות מילה וגם מצוות 'וקדשתו', הרי כהן ערל פסול לעבודה, נמצא שהכשרת אותו לעבודה בבית ה'.

גם אני הקטן מקווה שבמאמר זה היתה לי זכות להכשיר אותך לעבודת הכהונה במקדש בחשק ושמחה, ובזה לקיים מצוות וקדשתו.